

Velkommen hit?

En undervisningspakke for ungdomsskolen om fordommer, flukt og fellesskap

UDI
Utlendingsdirektoratet

Norsk Folkehjelp

FORDOMMER er å tro at vi vet mye om noen eller noe uten egentlig å kjenne den eller det det gjelder. Ved hjelp av tekstene og oppgavene under dette temaet vil vi prøve å belyse noen av mekanismene som skaper fordommer, og hva vi kan gjøre for å bryte dem.

Vi møter Patricia og får lese om Patricias møte med et nytt samfunn og samfunnets møte med denne unge jenta fra et afrikansk land. På begge sider av disse møtene finnes det forventninger og fordommer. Kanskje ikke alt er som vi tror.

Møte med fordommer

Mål med oppgaven

- Synliggjøre hvordan vi har forestillinger om andre som ikke stemmer med virkeligheten.
- Vise at vårt bilde av barn i Afrika kan være generalisert og farget av skjeve framstillinger i media.
- Skape forståelse for at alle, også flyktninger og innvandrere, har egne forestillinger om det som er ukjent.
- Vise at fordommer ofte kan føre til at menneskers ressurser og kunnskap blir usynliggjort.

Gjennomføring

Beregn ca. én skoletime på oppgaven.

1. La elevene lese om Patricia.
2. La deretter elevene lese de to fortellingene hennes på engelsk.
3. Bruk punktene til høyre som utgangspunkt for diskusjon i klassen.

Diskusjon i klassen

- Hvilket bilde har vi av barn og unge fra afrikanske land?
- Hvilket inntrykk fikk Patricia av skolen og ungdommene i Norge ved sitt første møte?
- Hvordan tror dere Patricias klassekamerater opplevde henne da hun var ny i klassen?
- Hvordan bør skolen ta imot utenlandske elever? Tenk både på dem som er skoleflinke og på dem som ikke er det. Hvordan bør skolen ta imot dem som ikke har fått anledning til å lære seg norsk på forhånd?
- Hva er det vanlig eller trolig at ikke-norske kan reagere negativt på i den norske kulturen?
- Hva reagerer norske ofte negativt på overfor ikke-norske kulturuttrykk? Hvorfor?

Oppgaven er laget av UDI

Møt Patricia

Patricia kom fra Uganda til Norge som 16-åring i 1993. Faren og lillebroren på to år var blitt drept av opprørsstyrkene et par år tidligere. Patricia hadde også mistet mange andre i krigshandlingene. Moren klarte å flykte til Norge, og fikk asyl for seg og de to yngste barna. Patricia ble igjen i Uganda. Hun gikk på katolsk kostskole og hadde det forholdsvis trygt. Patricia fikk hjelp til å søke om familiegjenforening, og kom til Norge midt i sommerferien. Hun brukte tiden frem mot skolestart til å lære seg så mye norsk som mulig. Samme høst begynte hun i 1.klasse på videregående skole. Patricia fullførte videregående skole med topp karakterer. Senere studerte hun til sivilingeniør ved NTNU i Trondheim. Der traff hun sin kommende mann, Lars. Nå jobber Patricia som kollisjonsanalytiker for Volvo i Göteborg, der hun bor med Lars og deres to barn. Patricia tenker ofte tilbake på den første tiden i Norge. Hun skriver ned mange av de rare, vanskelige og morsomme situasjonene hun kom opp i, og sender dem med e-post til familie og venner rundt i verden. Derfor skriver hun på engelsk.

Her er Patricias egen historie om hvordan det var å begynne på skole i Norge.

Lost in class

After a four-year period in a rather strict girl's Catholic boarding school called Mt. St. Mary's in Uganda, starting school in Norway proved scarier than expected. Getting to the right class was tough enough, since no one seemed to believe that Ugandan education was of international standard. After a few battles, I was allowed to give college a try. This was the beginning of many, many comedies.

As a good Ugandan, I was well drilled with uniforms, and not having one, made me unsure of myself. I was of the opinion that good students wore clean uniforms and had neat hair. Make-up was for the trashy, and only rude people walked past each other without saying "hi." The words "excuse me", "please" and "thank you" were well buried in my spine. Finally at 16, I was starting to get the hang of being a good student in Uganda, only to be tossed in a world where everything was upside down.

I was placed between two boys who all together had 5% respect for the teachers. They talked back at anyone and often cracked jokes in class. I imagined doing the same thing back in Mt. St. Mary's and I was sure I would get my bottom well cained after getting expelled for unruly behaviour.

Sitting next to boys? How could that be, how about all the films we watched about how boys only made you pregnant, gave you aids and broke your heart? All the evening talks we had in the main hall the last night at school about the horror of the male sex? I, an almost good girl from Mt. St. Mary's was now sitting between them.

illustrasjonsfoto

Sister Cephas would probably pass out if she imagined that happening in her little paradise called Mt. St. Mary's where her girls were all innocent and smart, where she taught them all the virtues of being ladies. From how to lay a bed, twelve chronological steps on how to clean a room, washing wool and silk, to fine art of needle work. These same girls dissected rats like professionals in the lab and built volcanoes in the chemistry lab to show off at the open science fair.

How I missed the science quizzes and math contests when brains were all that mattered and someone had faith in me. Here I was all alone and trying desperately to prove that I was capable of being in college. How I missed the assuring look on Mrs. Liga's face, the assurance that she knew I was capable of getting a distinction in chemistry.

Now I had to prove I knew what an atom was. Now I only saw surprised faces when I knew something, for how could I know anything about hydrocarbons? I was from some remote section of Africa, wasn't I?

Tekst: Patricia Loum

Vi- og de-mekanismer

Vi- og de-mekanismer kan man se i alle samfunn. Alle trenger å tilhøre vi-grupper. Å tilhøre en vi-gruppe gir en følelse av identitet, trygghet og tilhørighet. Alle mennesker tilhører mange vi-grupper og går ut og inn av disse hver dag. På skolen er jeg en del av "vi lærere" eller "vi elever". Når jeg kommer hjem er jeg en del av "vi i Solgata" eller "vi i familien Hansen". Noen ganger blir en vi-gruppe, eller identitet, altoverskyggende, og kan ta oppmerksomheten fra alle andre identiteter en person har. Dette kan illustreres med følgende eksempel:

Eli og Hanne går i samme klasse. Begge er interessert i håndball og liker Eminem. Begge er født i Norge, og begge er ungdommer. Eli er svart, og Hanne er hvit. Hanne blir ofte assosiert med sine interesser, mens Eli ofte blir assosiert med identiteten svart. Hun lærer dermed at hun er forskjellig fra sine hvite venner. Å fokusere på at mennesker har forskjellig hudfarge er noe barn lærer av voksne.

Et menneske som må flykte til et ukjent sted, ofte uten sin familie, mister mange av sine vi-grupper. I tillegg opplever mange flyktninger å bli assosiert med en gruppe de kanskje aldri har vært en del av; "vi flyktninger". Ofte reagerer også omverdenen med å assosiere personer kun med identiteten "de flyktningene" eller "de innvandrerne". Når noen mister sine vi-grupper forsvinner også ofte følelsen av trygghet, identitet og tilhørighet.

På hvilken måte kan vi voksne som for eksempel lærere og foreldre bekjempe og bryte ned fordommer basert på hudfarge og utseende? Ta opp spørsmålet blant lærere og på foreldermøter.

Oppgaven **Vi og de** på den andre siden kan være til hjelp for å komme i gang med temaet.

Vi og de

Mål med oppgaven

- Bevisstgjøre elevene på vi- og de-mekanismer i samfunnet.
- Vise at det er lett å tillegge de-gruppen egenskaper basert på mangelfull informasjon.

Gjennomføring

Beregn ca. 30 minutter på oppgaven. Dere trenger flippoverark og tusj.

1. Del klassen i grupper på fire til fem elever.
2. Be halve klassen skrive ned stikkord som de mener kjennetegner lærere, positive og negative karakteristikker.
3. Be resten av klassen skrive ned stikkord som de mener kjennetegner elever, positive og negative karakteristikker.
4. Gi gruppene 15 minutter. Be deretter gruppene henge opp flippoverarkene. Be en fra hver gruppe om å presentere arbeidet.

Utfordre gjerne elevene på å finne eksempler på vi- og de-grupper i deres eget miljø. Det kan være en fin innfallsvinkel for å skape engasjement om temaet.

Diskusjon i klassen

- Hvor mange positive og negative karakteri-stikker kom elevene fram til? (Sett +/- bak hvert stikkord).
- Var det mye positivt/negativt om lærere?
- Hvilken av gruppene synes elevene de vet mest om, "vi elevene" eller "de lærerne"? Hvorfor?
- Var det lettere å finne stikkord om lærere sammenlignet med elever? Hvorfor/hvorfor ikke?
- Be elevene finne stikkord som kjennetegner innvandrere. Hvilke egenskaper blir tillagt innvandrere? Hvorfor?

Flere spørsmål til diskusjon

- Hvordan ville du føle det om folk rundt deg kun var interessert i din identitet som for eksempel lyshåret?
- Hvis en fremmed person skulle skrive ned hvem han eller hun tror du er, hva tror du denne personen ville ha skrevet?
- Mange flyktninger som kommer til Norge skulle ønske at folk spurte dem mer om hva de kan, og om deres interesser, i stedet for bare å spørre om hvorfor de er flyktninger. Hvordan tror dere det føles?
- Har dette temaet noe med rasisme og diskriminering å gjøre?

Oppgaven bygger på kursopplegget Mangfold og Dialog og er laget av Norsk Folkehjelp

Typisk norsk

Ofte snakker vi om noe som typisk norsk. Det vi da tenker på er norske kulturelle tradisjoner som for eksempel 17. mai, rakefisk, mølje og brunost, eller våre følelser for naturen. Men norskhet kan like gjerne handle om vurderinger og verdier som vi bærer med oss og som styrer vårt handlingsmønster og våre reaksjoner. Det handler også om oppførsel, oppdragelse, syn på barn og lignende. Vi har også alle forskjellige redsler. Vi er redde for krig, sykdom og ulykker, men ofte også for ting som virker fremmed og som vi ikke forstår. Er vi redde for alt som er ukjent? Finnes det spesielle norske redsler?

Mål med oppgaven

- Oppdage det særegne ved det norske. Ved å bli trygg på sin egen kultur og tradisjon, kan man møte det fremmede med respekt og forståelse.
- Forsøk på en objektiv analyse av hvordan nordmenn ser på seg selv og sin egen kultur.

Gjennomføring

1. Beregn ca. én skoletime på oppgaven. Dere trenger flippover, skrivesaker og tape.
2. Del klassen i grupper på fire til fem elever.

Gi hver gruppe et flippoverark. Be hver av gruppene skrive ned hva de mener er typisk norsk. Gi hver gruppe forskjellig tema, for eksempel:

Gruppe 1: Norsk kultur
Gruppe 2: Norsk oppførsel
Gruppe 3: Norske verdier
Gruppe 4: Norske engstelser og redsler

Denne oppgaven kan utløse en god del diskusjon blant elevene. Du bør ha forberedt deg på hvor langt du vil at diskusjonen skal gå.

Diskusjon i klassen

- Hva er unikt og absolutt norsk i de punktene dere har listet opp?
- Hvordan ser en nordmann ut? Kom med ideer om hvordan dere mener en typisk nordmann ser ut.
- Finnes det noe som nordmenn ikke er villige til å endre på eller som ikke bør forandres?
- Hvor norsk er norsk kultur? Hva påvirker oss, og hva forandrer oss?
- Hva lar seg forandre, og hva bør vi endre på?
- Forsøk så ærlig som mulig å liste opp vanskene som oppstår når folk fra forskjellige kulturer møtes.
- Hvordan kan vi motvirke disse vanskene?
- Hva bunner disse vanskene i?
- Hva er det vi først og fremst er redde og engstelige for?
- Har dette noe med fordommer og rasisme å gjøre?

Flere spørsmål til diskusjon

- Hvordan ville verden se ut om norske vaner, verdier og oppførsel skulle råde overalt?
- Hva er du villig til å avstå fra som nordmann i et annet land? Hva ville du aldri avstå fra eller endre på?
- Hvordan ville du oppføre deg som innvandrer i et annet land? Hvor norsk ville du være?

Oppgaven bygger på kursopplegget Mangfold og Dialog og er laget av Norsk Folkehjelp

Medias rolle

Mål med oppgaven

- Analysere hvordan vi tolker bilder og inntrykk vi får fra media.
- Analysere hvilke grupper i samfunnet som blir negativt framstilt i media.
- Analysere på hvilken måte media danner bilder av ulike grupper, og på hvilken måte dette påvirker våre fordommer.

Gjennomføring

Beregn ca. to skoletimer på oppgaven.

1. Trekk ut fem til sju elever og ta dem med til et grupperom. Elevene får ca. 15 minutter til å planlegge et rollespill om en konflikt mellom to grupper mennesker. Det kan være en sann historie eller en historie som blir diktet opp. Rollespillet skal vare i fem minutter.
2. Mens rollespillgruppen planlegger sitt arbeid forteller du resten av elevene at de er journalister. De skal rapportere fra en historie de kommer til å se om kort tid. Klassen kan deles inn i avisjournalister, radiojournalister og TV-journalister.
3. Fortell elevene at det er viktig at de presenterer stoffet på en slik måte at historien selger, hvis ikke får de ikke historien sin på trykk eller på radio/TV.
4. Journalistene får fem minutter til å lage en reportasje om det de har sett. Elevene bør jobbe individuelt eller to og to.
5. Be journalistene presentere sin reportasje.

Diskusjon i klassen

- Var medieframstillingene like?
- Framstilte media historien på samme måte som rollespillgruppen hadde tenkt? Hvorfor/hvorfor ikke?
- Hva ble tatt med i reportasjen? Hva ble utelatt?
- Var framstillingene rettferdige?

Flere spørsmål til diskusjon

- På hvilken måte styrer media våre forestillinger om andre mennesker?
- Hvilke grupper i Norge blir negativt framstilt i media i dag?
- Har dette noe med fordommer å gjøre?

Forslag til videre arbeid

Be elevene ta med seg utklipp fra aviser og blader. Ta gjerne utgangspunkt i lokalaviser. Del klassen inn i grupper. Be gruppene ta for seg hver sin reportasje og diskutere følgende:

- Hva handler reportasjen om?
- Hva sier overskriften i reportasjen?
  Stemmer overskriften med resten av innholdet?
- Hva får vi vite? Hva får vi ikke vite?
- Kan det være andre måter å se historien på?
- Be elevene lage en alternativ reportasje om samme tema.

Oppgaven er laget av Norsk Folkehjelp

FLUKT er den største temadelen i undervisningspakken. Her finnes flyktningers egne historier, faktatekster om temaet og oppgaver. Vi håper at arbeidet med dette temaet vil:

- **Gi kunnskap om hva en flyktning er, om flyktningsituasjonen i verden og FNs og Norges arbeid med flyktninger og asylsøkere.**
- **Bidra til å nyansere bildet av flyktninger som vi presenteres for gjennom media.**
- **Gi innblikk i de viktigste internasjonale avtaler som regulerer hvordan stater skal forholde seg til flyktninger; *Menneskerettighetskonvensjonen, Barnekonvensjonen og Flyktningkonvensjonen.***

På flukt

Mål med oppgaven

- Bidra til innlevelse og gi en liten opplevelse av å være flyktning.
- Finne ut hvorfor flyktninger og asylsøkere kommer til Norge.
- Gi noe kunnskap om hva flyktninger og asylsøkere møter når de kommer til Norge.

Gjennomføring

Beregn ca. én skoletime på oppgaven. Dere trenger ark og penn.

1. Led elevene gjennom flukten ved å gjenfortelle hendelsesforløpet som står punktvis nedenfor. Elevene skal sitte ved plassene sine når du starter. De skal verken samarbeide eller snakke sammen underveis.

2. Når alle elevene sitter på plassen sin, start med å fortelle høyt: "Jeg har en dårlig nyhet til dere. Det har nettopp vært en enorm kjernefysisk eksplosjon i Norge. Vi vet ikke hvorfor eller hvordan det har skjedd, men vi må flykte for livet. Vi får kjøre med en buss ut til flyplassen. Alt er kaotisk, og vi må skynde oss hjem for å pakke en bag med nødvendige saker. Det er alt vi har tid til. Vi har fem minutter på oss!"

3. Be elevene skrive ned hvilke ti personlige eiendeler de vil ha med seg på flukten. Arket er bagen. Du tar tiden.

4. Når det har gått fire minutter, fortell elevene at det er ett minutt igjen og at du hører bussen borte i gata. Be elevene ta med bagen og gå inn i bussen.

5. Bussen er veldig full og det er bare ståplasser igjen. Siden det er altfor mange med, får alle beskjed om å ta ut to gjenstander av bagen. Alle skal nå maks ha åtte gjenstander.

6. Bussen frakter dere ut til flyet, hvor dere får beskjed om at dere må ta ut to gjenstander til, på grunn av overvekt. Alle skal ha maks seks gjenstander igjen i bagen.

7. Dere flyr av gårde og vet enda ikke hvor dere skal. Dere får beskjed om at dere blir fraktet ut av katastrofeområdet, og skal til et sted som er trygt. Så lander dere. Dere får vite at dere har landet i Algerie, men på grunn av uroligheter må dere fly videre med en gang. Det kommer flere til i flyet som ønsker å flykte fra Algerie, og alle får beskjed om å ta ut to gjenstander til. Alle har nå maks fire gjenstander igjen.

fortsetter neste side ...

... fortsetter fra forrige side

8. Dere lander og får høre at dere er i Kenya. Der går alle ut av flyet, og dere får beskjed om å ta med dere bagen og stille dere i kø foran immigrasjonsmyndighetene.

9. Hos immigrasjonsmyndighetene må elevene stå i kø foran et bord. Bak bordet står du (lærer) og representerer immigrasjonsmyndighetene. Du skjønner ikke norsk, og er, som i de fleste land, restriktiv i forhold til å ta inn flyktninger. Vær gjerne streng.

Si noen fraser på swahili (swahili leses rett fram med norsk uttale på bokstavene):

Tafadali mwingine!	**= Next please!**
Kitambulisho!	**= Identification!**
Jina lako nani?	**= What's your name?**
Una nielewa?	**= Do you understand me?**
Una ongea Kiswahili?	**= Do you speak Swahili?**

Si gjerne samme ordet flere ganger og lat som du ikke forstår hva elevene sier, men for å fortsette kan du gå over til engelsk (eller norsk).

Spørsmål som kan dukke opp

Kan vi ta med mamma?
Svar: Familien er ikke hjemme når du reiser. Du går ut fra at de har reist.

Er klær, mat, toalettsaker én ting?
Svar: Nei, du må skrive opp hver enkelt ting du tar med.

Må vi dra?
Svar: Ja!

Må vi ha med ti ting?
Svar: Nei, du kan ta med færre enn ti gjenstander, men ti er maksimum.

Spørsmål til flyktningene

1. Kan jeg få se passet ditt?
2. Kan jeg få se visum til Kenya?
3. Hva er din historie? Alle har opplevd det samme, og forteller den samme historien. Er den fabrikkert?
4. Hva med utdanning? Har du papirer på det?
5. Kan du eller har du noe vi kan dra nytte av?
6. Risikerer du noe ved å dra hjem? Har du med noe som kan bevise det?
7. Be om å få se kofferten. Har de ikke med pass, send dem til venstre for utkastelse. Det er for usannsynlig at de har kommet helt til Kenya uten pass.
8. De øvrige med pass kan du be gå til høyre for et nærmere intervju.
9. Avslutt øvelsen når enten alle har vært igjennom møtet med immigrasjonsmyndighetene eller når du synes situasjonen er tilstrekkelig belyst.

Diskusjon i klassen

- Hvordan opplevde dere flukten? Var det ubehagelig? Tenk deg hvor ubehagelig dette er hvis det er en reell situasjon.
- Borgere fra de aller fleste land må ha visum for å komme inn i Norge. Hva synes dere om det? Hvor mange av dere hadde med visum til Kenya?
- Hva med utdannelsespapirer? Mange som kommer til Norge har ikke med slike papirer og det er vanskelig å bevise at man har utdannelse fra hjemlandet.
- Mange flyktninger som kommer til Norge har med vann fordi det kanskje er det viktigste der de kommer fra. Hva hadde dere med? Det kan være interessant å ta en runde på hva elevene hadde med seg.
- Hva er årsakene til at mennesker blir drevet på flukt? Les historiene om Philip og David senere i denne temadelen.

Oppgaven er laget av Norsk Folkehjelp

Vi måtte flykte

Philip Assamoah Weah og Lydia Weah kommer opprinnelig fra Liberia og er flyktninger i Norge. De bor i Namsos med de tre barna sine. Her er historien om hvorfor de flyktet og deres møte med Norge.

Philip og Lydia med barna Youris, Princess og Philimena.

"Liberia var et godt land å leve i da jeg vokste opp", sier Philip. "Alle hadde mulighet til å gå på skole. Jeg arbeidet i hovedstaden Monrovia som bilmekanisk ansvarlig i GTZ, en veldedig organisasjon. Min kone Lydia var sykepleier på et sykehus drevet av organisasjonen Merci. Vi hadde i alt fem barn. Tre egne barn, og i tillegg vokste de to barna til Lydias bror opp hos oss.

Etter hvert som de politiske urolighetene ble verre i landet, ble det vanskelig å klare seg for mange. Vi hørte og leste om folk som ble mishandlet, drept eller forsvant. Mange steder i landet fungerte ingenting lenger.

En ettermiddag fikk jeg den skrekkelige nyheten om at Lydia og fire andre sykepleiere var blitt kidnappet av opprørssoldater på sykehuset der de arbeidet. Det var grusomt. Jeg trodde ikke jeg ville få se henne i live igjen. På grunn av krigen som nærmet seg Monrovia, måtte jeg flytte helt til Gbamga for å arbeide. Jeg plasserte tre barn hos Lydias mor, og to hos hennes søster før jeg reiste. Det var en vond tid. Jeg klarte ikke å fortelle barna hva som hadde skjedd, så de trodde mamma også var på arbeidsoppdrag.

Lydia og fire andre syke-pleiere var blitt kidnappet

Etter fire måneder fant FN-representanter kvinnene i live. De levde som slaver for soldatene i grenseområdene i jungelen. FN utførte et aktivt diplomatarbeid overfor opprørssoldatene, som skjønte at det ville være politisk fordelaktig å slippe kvinnene fri. Løslatelsen fant sted i nabolandet Guinea. Lydia og de andre ble fraktet i sikkerhet og holdt skjult av FN i Conakry, hovedstaden i Guinea. Der ga FN Lydia tilbud om å reise til et trygt land. Hun avslo".

Her utbryter Lydia: "Jeg kunne ikke dra uten familien min. Tenk om jeg hadde sittet her i Namsos nå, alene med minnene om det som skjedde? Da tror jeg at jeg ville gått på veggen. Med Philip og barna rundt meg kan vi sammen se fremover og jeg kan legge det vonde bak meg".

Philip fortsetter: "I Liberia satt jeg uten opplysninger om hvor Lydia var, da en venn kom til meg på jobben. Han hadde hørt på radioen at de fem sykepleierne var funnet. Ufattelig! FN klarte å få kontakt med meg over telefonen. Jeg måtte komme til Guinea så fort som mulig, uten å si det til noen. Jeg hentet de tre barna som var hos mormor, og reiste om natten. Det er ikke lett å beskrive hva man føler når slikt skjer, og når alt skjer så fort. Det er

fortsetter neste side ...

... fortsetter fra forrige side

"Det er fantastisk å se hvor mye hjelp vi har fått", sier Philip.

heller ikke lett for andre å forstå det uten å ha opplevd det selv. Vi har vært utrolig heldige som fikk Lydia tilbake i live. Barna våre slapp å miste mamma. Det gjør likevel vondt å tenke på barna som ble igjen. Vi hadde ikke lov til å ta dem med, siden de ikke var våre biologiske barn. Det hadde jo aldri tidligere vært nødvendig for oss å adoptere dem offisielt.

Den lille familien vår ble på et hotell i Conakry i tre måneder. Vi måtte holdes unna flyktningleirene i tilfelle opprørssoldatene ville prøve å drepe sykepleierne. De visste jo mye om soldatenes aktiviteter etter all tiden i fangenskap. Tiden gikk med til registrering og intervjuer. Blant annet fikk vi en brosjyre om Norge, og vi prøvde å forestille oss hvordan et liv der skulle bli. Norge og vinter er virkelig noe man ikke kan forestille seg på forhånd, når man bor i Vest-Afrika.

Om du får hjelp av noen til å vaske ryggen, kan du likevel vaske magen din selv

Fra flyet så vi desembersnøen. Dagen etter at vi kom til Namsos, torde vi ikke gå ut av døra. Vi har nå bodd her i ett år, og trives veldig godt. Vi møter hyggelige mennesker overalt, og er blitt veldig godt mottatt av både voksne og barn. Barna lærer norsk fortere enn oss voksne. Det er gøy å høre dem snakke. Nå har vi snart fire språk i familien, gbandi, kru, engelsk og norsk. Det er godt å bo i et land med fred, slik det var i Liberia før. Jeg håper vi vil kunne oppleve Liberia slik igjen engang.

Det gjør vondt å snakke om det som skjedde. Jeg gjør det ikke gjerne, for da kommer alle minnene tilbake, men hvis det kan hjelpe noen til å forstå... Vi har vært så utrolig heldige. Det er fantastisk å se hvor mye hjelp vi har fått. Vi har et ordtak i Liberia som sier: "Om du får hjelp av noen til å vaske ryggen, kan du likevel vaske magen din selv." Vi kan altså gjøre vårt for å få en god fremtid. Jeg prøver derfor å lære norsk så fort jeg kan, og håper vi kan begynne å arbeide igjen, både Lydia og jeg. De fleste liberiere i Norge har en utdannelse, og vil gjerne jobbe og klare seg selv. Selv om jeg er bilmekaniker, kan jeg gjerne jobbe med noe annet. Jeg føler at vi kan klare alt nå, bare vi har hverandre.

Så mange der ute har ikke det ...

Tekst: Siv Lakou

Davids lange reise

David Kabalisa Mutaza kommer fra Kongo. Han har kommet til Norge uten familien sin. David var på flukt i flere år før han kom hit.

"Det er ikke lett å snakke om det som har skjedd. Akkurat nå har jeg det godt, men likevel er situasjonen ganske vanskelig. Å tenke gjør vondt. Kanskje jeg skriver en bok en dag. Jeg er fra Kongo og av bonjamoulenge-folket, også kalt tutsi. Jeg bodde i Makobola på grensen til Burundi. Det hadde vært uroligheter og krig i området lenge.

En vanlig kveld i 1998 kom jeg fra jobben min ved tollstasjonen. Jeg dro hjem til min kone, Aimerance og de to barna våre, Rachele og Winnie. Vi spiste og la oss. Utpå natten vekket Aimerance meg. Hun hadde våknet av rop, sang og skråling. Det var Mai Mai-rebellenene. De pleide å drepe alle menn de fant på sine nattlige raid. Jeg måtte løpe ut av huset. Jeg hadde ingen mulighet til å nå langt, så jeg gjemte meg i en stor tank som sto bak huset og satt der lydløs. Jeg hørte rebellene slå inn døra mens de ropte og sang. Jeg tenkte på Aimerance som var gravid og de to barna våre. Jeg håpet og ba om at rebellene ikke ville gjøre annet enn å skremme dem når de ikke fant noen mann i huset. Jeg vet ikke nøyaktig hvor lang tid det tok før bråket og skrålingen roet seg, og de gikk videre. Etter en stund var det helt stille overalt.

Natten var svart da jeg snek meg inn i huset igjen. Alt var så stille, helt stille, og helt mørkt. Jeg ropte navnene til barna mine, jeg ropte på Aimerance, mens jeg famlet meg frem i mørket til der de hadde ligget og sovet. De lå der alle sammen. Hvorfor svarte de ikke? Hvorfor rørte de ikke på seg? "Aimerance!", sa jeg og dyttet til henne. "Soldatene har gått nå!" Det kom ikke noe svar. De lå fullstendig livløse. Da gikk det opp for meg at hele familien min var død. Jeg fikk fullstendig panikk, og det eneste jeg husker er at jeg løp ut, ut i den stille, mørke natten, helt alene, som en gal.

David Kabalisa Mutaza

Dette ble starten på en lang, lang reise gjennom mange land. I Tanzania var jeg innom en leir med flyktninger fra Kongo, men det var ikke trygt for meg der. Flyktningene i leiren var av hutufolket. De hadde blitt plaget av tutsier tidligere, så de likte ikke meg. Jeg reiste videre så fort jeg kunne med båt til Sør-Afrika. Jeg hadde hørt at mange hadde prøvd lykken der. I Sør-Afrika var jeg innom flere byer. I en av byene fikk jeg omsider hjelp til å finne arbeid. Det ble et hardt liv i to år. Vi bodde mange sammen under svært vanskelige forhold, og det var mye kriminalitet i det området vi bodde i.

En natt brøt banditter seg inn mens vi sov. De skjøt rundt seg og stjal alt de fant før de forsvant. Armen min ble stygt skadet, så jeg havnet på sykehus. På sykehuset møtte jeg en lege som fortalte meg om FNs Høykommissær for flyktninger, UNHCR. Jeg fikk vite at de registrerte og hjalp flyktninger. Etter et halvt år ble jeg overfalt igjen. Denne gangen var det flyktninger fra Kongo som julte meg opp. De trodde jeg var en slags spion for regjeringen. Jeg hadde fått alvorlige hodeskader under overfallet og ble liggende på gaten.

fortsetter neste side ...

... fortsetter fra forrige side

Politiet fant meg og hjalp meg til sykehuset. Etter et langt sykehusopphold, registrerte jeg meg hos UNHCR. Jeg flyttet til Pretoria hvor jeg ventet på at UNHCR skulle finne et land som ville ta imot meg. Mens jeg ventet, møtte jeg utrolig nok en gammel kjenning fra Makobola. "Så fantastisk å finne deg i live!", sa han. "Da jeg var i Kenya traff jeg Aimerance, og hun sa at rebellene hadde drept deg". Hva var det jeg nettopp hadde hørt? Hadde han truffet Aimerance? "Det er umulig!", forsikret jeg ham. "Jeg så jo selv at hun var drept, både hun og barna". Håpet var likevel sådd i meg. Uroen var der. Kunne det virkelig være sant at de likevel var lys levende i Kenya?

Mens jeg grublet over familiens skjebne fikk jeg vite at Norge hadde sagt ja til å ta i mot meg. Ventetiden i Sør-Afrika tok endelig slutt, men det var med blandede følelser jeg dro til Norge uten familien. I Namsos ble det masse å sette seg inn i. Hyggelige, nye venner hjalp meg godt til rette, men jeg tenkte hele tiden på familien min. Jeg gjorde flere forsøk på å kontakte gamle kjente i Kongo, men de få jeg fant, visste ingenting om hva som kunne ha skjedd med familien min. Røde Kors gjorde alt de kunne for å finne Aimerance og barna i Kenya. Etter tre måneder kom beskjeden om at ingen som passet til beskrivelsen var funnet. Hvordan kunne jeg ha trodd noe annet? Det var jo ganske meningsløst å tro at det skulle være mulig at de var i live. Og selv om de var det, fantes det tusenvis av flyktninger i Kenya. Og det var slett ikke sikkert de var i Kenya lenger i det hele tatt. Å finne en dame med små barn et eller annet sted på det afrikanske kontinentet - jo, det var like enkelt som det er å drepe en elefant med sprettert. Eller som vi sier på swahili: "Nikama kuua tembo na m´shaleti."

Jeg ser hvor heldig jeg er, men noen ganger skjønner jeg ikke vitsen med at jeg er i live i det hele tatt

Etter et halvt år, fylt med skolegang og norskopplæring, fikk jeg et nytt brev fra Røde Kors. En dame ved navn Aimerance med tre barn var funnet. Hennes avdøde manns navn var David. Ubegripelig! Jeg fikk telefon-nummeret hennes og ringte. Det var så uvirkelig alt sammen, og på den dårlige linjen klarte jeg ikke engang å kjenne igjen stemmen hennes. Jeg spurte om hun kunne sende et bilde. Bildet som kom var brudebildet vårt. Tenk at hun hadde båret det med seg hele tiden! Jeg hadde fått igjen familien min! Det ble mange telefonsamtaler mellom Norge og Kenya. Aimerance fortalte om soldatenes overfall den natten for så lenge siden. Hun og barna var blitt bedøvet med gass, og da hun våknet og ikke fant meg, var hun sikker på at jeg var tatt av soldatene. Barnet hun bar da vi flyktet hver vår vei, var nå blitt en gutt på tre år. Alt sto helt stille i hodet mitt. Når kunne vi møtes igjen?

Den ufattelige gleden over å finne hverandre i live fikk fort en skygge. Aimerance og barna søkte om familiegjenforening ved den norske ambassaden i Nairobi. Dessverre avslo UDI søknaden fordi jeg hadde oppgitt at familien min var død. Det hjalp ikke at Røde Kors bekreftet at de er i live. Vi har klaget på avgjørelsen og venter på nytt svar.

Når Aimerance, Rachele, Winnie og Moïse mangler både mat og medisiner er det ikke alltid så lett å nyte en grillet kylling eller konsentrere seg om skolen. Jeg ser hvor heldig jeg er, og det er jeg virkelig takknemlig for, men noen ganger skjønner jeg ikke vitsen med at jeg er i live i det hele tatt. Jeg sitter ofte og ser ut på snøen som faller i vintermørket. Det som holder meg oppe er håpet om at familien min snart får komme hit, og at jeg blir ferdig med skolen og kan begynne å arbeide. Mitt høyeste ønske er at jeg skal få være pappa for barna mine, forsørge dem, se dem vokse, og gjøre alt det foreldre drømmer om å få gjøre for barna sine.

Tekst: Siv Lakou

David med brudebildet

Flyktninger i Norge og i verden

Flyktninger

En flyktning er en person som blir forfulgt på grunn av rase, religion, nasjonalitet, medlemsskap i en spesiell gruppe eller på grunn av politisk oppfatning. En flyktning er en person som ikke kan vende tilbake til sitt hjemland på grunn av faren for forfølgelse (Se Flyktningkonvensjonen s. 10).

FNs Høykommisær for flyktninger (se s. 9) registrerer flyktninger over hele verden. Mange flyktninger bor i FNs flyktningleire.

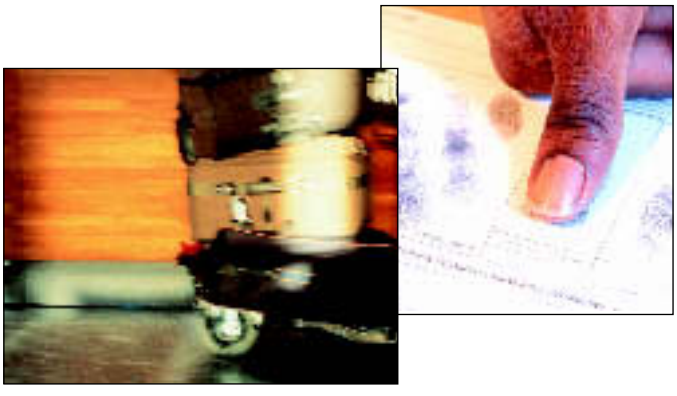
Overføringsflyktninger

Overføringsflyktninger er mennesker som har flyktet fra sitt hjemland og som er anerkjent som flyktninger av FNs Høykommisær for flyktninger, og som skal bosettes i et nytt land. Norge har, i likhet med femten andre land, en avtale med FN om å ta imot overføringsflyktninger.

Asylsøkere

Asyl betyr fristed. En asylsøker er en utenlandsk statsborger som kommer til et annet land på egenhånd, og søker om beskyttelse. I 2003 søkte ca. 500.000 personer om asyl i Europa. Svært få av disse fikk bli.

EU-landene, Norge og Island har undertegnet Dublin II-forordningen. Ifølge Dublin II-forordningen kan asylsøkere som kommer til Norge bli sendt tilbake til et annet europeisk land hvis de har søkt asyl der før de kom til Norge. Alle landene som har undertegnet Dublin II-forordningen, har også undertegnet Flyktningkonvensjonen og Den Europeiske Menneskerettighetskonvensjonen (se s.10). Landene følger retningslinjene i disse konvensjonene når de behandler asylsøknader.

Antall flyktninger i verden

Antallet flyktninger i verden er vanskelig å fastslå. FNs Høykommissær for flyktninger hevder det var ca. 13 millioner i 2003. Hvis mennesker på flukt i sitt eget land (internt fordrevne) tas med, var det over 20,5 millioner under FNs beskyttelse i 2003. FN bidro til at ca. 100.000 flyktninger ble bosatt i et nytt land i 2003 (se diagrammet side 12).

Antall asylsøkere i Norge

I 2003 kom det ca. 15.400 personer til Norge og søkte om asyl. Blant dem var det ca. 4.500 barn. Av de asylsakene UDI avgjorde, fikk 600 av søkerne asyl, 2.200 fikk opphold av beskyttelsesgrunner og 750 fikk opphold av humanitære grunner. Disse personene fikk tilbud om å bosette seg i en norsk kommune. 3.250 personer ble sendt tilbake til andre europeiske land ifølge Dublin II-forordningen. Resten, 8.550 personer, fikk avslag på asylsøknaden (se diagrammet side 12).

Asylsøkere i Norge

Asylsøkere som kommer til Norge blir først registrert av politiet. Deretter blir de intervjuet av UDI som vurderer om personen har behov for beskyttelse. Mens asylsøkerne venter på at UDI skal behandle søknadene får de tilbud om å bo i asylmottak.

De asylsøkerne som får bli i Norge, får enten innvilget asyl eller opphold av beskyttelsesgrunner eller opphold av humanitære grunner. Det er flyktningkonvensjonen som bestemmer hvem som kan få asyl, mens det er norsk lovgivning som avgjør hvem som kan få opphold av beskyttelsesgrunner eller av humanitære grunner.

Asyl vil si at man får status som flyktning og får bli i Norge. For å få asyl må man for eksempel være forfulgt av myndighetene i hjemlandet, eller væpnede grupper som hjemlandets myndigheter ikke kan gi beskyttelse mot.

Opphold av beskyttelsesgrunner kan man få hvis man ikke oppfyller kriteriene for asyl, men likevel ikke kan reise tilbake til hjemlandet fordi det ikke er trygt. Man får bli i Norge av flyktninglignende årsaker, det vil si fordi man står i fare for å bli utsatt for alvorlige overgrep i hjemlandet. Dette kan for eksempel være tortur og umenneskelig behandling. En person kan bare få opphold av beskyttelsesgrunner dersom myndighetene i hjemlandet ikke kan gi ham eller henne beskyttelse.

Opphold av humanitære grunner kan man få dersom man hverken oppfyller kriteriene for asyl eller opphold av beskyttelsesgrunner. Opphold av humanitære grunner betyr at man får bli i Norge ut fra sterke menneskelige hensyn. Begrunnelsen kan være svært alvorlige helseproblemer som helsevesenet i hjemlandet ikke kan gi behandling for.

De som får avslag på asylsøknaden må reise tilbake til hjemlandet. De kan søke om økonomisk støtte til reisen. Hvis de ikke reiser frivillig, blir de eskortert av politiet.

Familiegjenforening

I denne undervisningspakken kan dere lese historiene til Patricia og David. Patricia kom til Norge fra Uganda for å bli gjenforent med sin mor. Davids kone og barn, som nå oppholder seg i Kenya, har søkt familiegjenforening med ham i Norge og venter på svar på søknaden. Det er lettere å forstå deres situasjon dersom man har klart for seg hva familiegjenforening er, og hvordan det fungerer.

Det er bare personer som regnes som nærmeste familie som har rett til gjenforening i Norge. Nærmeste familie betyr ektefelle og barn under 18 år. Også andre familiemedlemmer, som eldre foreldre og barn over 18 år, kan noen ganger få familiegjenforening.

Familiegjenforening vil si at et familiemedlem som oppholder seg i utlandet får lov til å komme og bo i Norge for å gjenforenes med familiemedlemmer her. Familiemedlemmene som allerede bor i Norge, må enten ha oppholdstillatelse eller norsk statsborgerskap.

Det er de som ønsker å komme til Norge som må søke om familiegjenforening. Søknaden leveres ved nærmeste norske ambassade eller utenriksstasjon. Søkeren blir intervjuet og sender søknaden til UDI i Norge. Søkeren må legge ved dokumentasjon på at han eller hun er i familie med personene i Norge. UDI finner ut om søkeren har rett til å få familiegjenforening. Som regel må søkeren også dokumentere at han eller hun vil bli forsørget i Norge.

FNs høykommissær for flyktninger

FN har en egen organisasjon som kalles FNs Høykommissær for flyktninger. Forkortelsen er UNHCR, som står for United Nations High Commissioner for Refugees.

UNHCR har mange viktige oppgaver. De registrerer og holder oversikt over verdens flyktninger, og skaffer dem midlertidig opphold og beskyttelse i leire. I tillegg hjelper de flyktninger tilbake til hjemlandet hvis det er trygt for dem der.

Hvis det er umulig for flyktningene å reise tilbake til hjemlandet, hjelper UNHCR dem til å få et nytt hjem i et nytt land.

Utlendingsdirektoratet

UDI har to hovedansvarsområder. Det ene innebærer ansvaret for å vurdere asylsøknader, gi søkere et sted å bo mens søknaden er til behandling og å samarbeide med FNs høykommissær for flyktninger om å ta imot overføringsflyktninger. Søknader om familiegjenforening, arbeids- og oppholdstillatelser, visum og statsborgerskap, blir også behandlet av UDI.

Det andre hovedansvarsområdet er integrering av innvandrere og flyktninger i det norske samfunnet. UDI arbeider aktivt for likestilling mellom innvandrere og nordmenn og bidrar i arbeidet for å motvirke rasisme og diskriminering. UDI har også oppgaver som introduksjons-program for nyankomne flyktninger, holdningsskapende arbeid, tolketilbud og støtte til innvandrerorganisasjoner. De hjelper også flyktninger som ønsker å reise tilbake til hjemlandet når situasjonen der er blitt trygg.

Frivillige organisasjoner

Det finnes mange frivillige organisasjoner som jobber med og for flyktninger og asylsøkere, både norske og internasjonale. De viktigste organisa-sjonene i Norge er Flyktningerådet, Norsk Organisasjon for Asylsøkere (NOAS) og Norges Røde Kors.

Overføringsflyktningers vei til Norge

Alle overføringsflyktninger som får opphold i Norge har behov for beskyttelse i tråd med FNs flyktningkonvensjon (se side 10).

Overføringsflyktninger intervjues først av FN, som avgjør om de har behov for beskyttelse i et nytt land. FN ber Norge om å ta imot noen av flyktningene. Det er UDI som behandler søknadene fra FN om å bosette overføringsflyktninger. Når FN ber Norge om å ta imot mange flyktninger samtidig, reiser UDI til flyktningleirene og intervjuer flyktningene, før de avgjør hvem som skal få komme til Norge. UDI finner deretter en kommune der flyktningene kan få bolig, norskundervisning og utdanning eller arbeid.

I Norge er det Stortinget som bestemmer hvor mange flyktninger Norge skal ta imot gjennom FN. Norge tar nå i mot 750 overføringsflyktninger i året.

En jente i en flyktningleir får beskjed om at hun får reise.

Alle mennesker har rettigheter

Internasjonale konvensjoner

En internasjonal konvensjon er en forpliktende avtale mellom flere stater. Konvensjoner er en del av det vi kaller internasjonal lov, eller folkeretten. Konvensjoner gjelder for alle stater som har skrevet under på dem.

Verdenserklæringen om menneskerettighetene

I 1948 vedtok FN Verdenserklæringen om Menneskerettighetene. Siden er det gjort en del videreutvikling, for eksempel Den Europeiske Menneskerettighetskonvensjonen. Menneskerettighetene beskriver de grunnleggende forutsetningene for at mennesker skal kunne leve verdige liv. Menneskerettighetene er grunnlaget for frihet, rettferdighet og fred. Bare hvis de blir respektert, kan mennesker og samfunn utvikle seg på best mulig måte.

Barnekonvensjonen

Barnekonvensjonen ble vedtatt av de fleste av verdens ledere i 1989. Barnekonvensjonen er barnas lov. Den forteller at alle barn i verden har like rettigheter, og at barn har rett til å ha det godt. De 54 artiklene (punktene) i Barnekonvensjonen beskriver alt barn har rett til, for eksempel å få nok mat, gå på skole og å få leve sammen med familien sin. Barnekonvensjonen har også flere artikler som omhandler rettighetene til barn i krig og barn på flukt.

Flyktningkonvensjonen

Det er FNs Flyktningkonvensjon som definerer hvem som kan regnes som flyktninger, og som beskriver flyktningers rettigheter og plikter.

FNs Flyktningkonvensjon ble utformet i 1951 og fikk en tilleggsprotokoll i 1967. De aller fleste stater i verden har undertegnet den. FN kan ikke pålegge noe land å følge bestemmelsene i flyktningkonvensjonen, men overvåker likevel hvordan avtalen blir praktisert i de stater som har skrevet under på den.

Flyktningkonvensjonen gir flyktninger rett til juridisk og fysisk beskyttelse.

Juridisk beskyttelse vil si at flyktninger er garantert å få være i et trygt land så lenge det er farlig for dem å vende tilbake til hjemlandet.

Fysisk beskyttelse betyr at flyktninger må få mat, medisiner og tak over hodet på et sted hvor de kan være trygge på ikke å bli angrepet eller trakassert.

FNs Flyktningkonvensjon ble utarbeidet i etterkant av 2. verdenskrig. På den tiden var flyktningsituasjonen annerledes enn den er i dag, og konvensjonen var tilpasset enkeltpersoner som flyktet fra forfølgelse i hjemlandet. Nå er det vanligere med masseflukt. Store grupper mennesker flykter fra krig, borgerkrig og etnisk forfølgelse. Det kan være vanskelig for flyktninger å bevise at de er forfulgt som enkeltpersoner, slik konvensjonen krever. Den er likevel vanligvis utgangspunktet for å bestemme hvorvidt en flyktning har krav på beskyttelse eller ikke. Mange mener at vi trenger en ny flyktningkonvensjon som er bedre tilpasset dagens situasjon. Flere flyktningorganisasjoner i Europa arbeider for dette, men så langt har det ikke vært mulig å få til.

To veier til Norge

Familien Ama og Familien Bembe flykter

Familien Ama flykter i bil til grensen

Familien Bembe flykter med fly til Norge

Familien Ama registreres som flyktninger ved et UNHCR-kontor og får plass i en flyktningleir

Familien Bembe registreres som asylsøkere på flyplassen og får plass i et asylmottak

Familien Ama kommer som overføringsflyktninger til Norge

Familien Ama og Familien Bembe blir bosatt i samme kommune

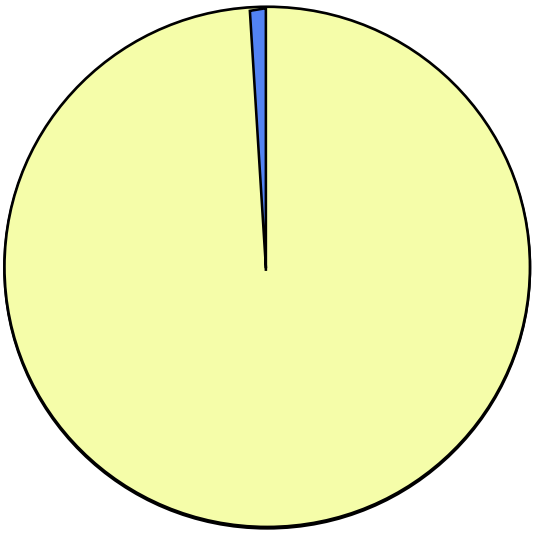
Familien Bembe får innvilget asyl i Norge og får flyktningstatus

Illustrasjon: Siv Lakou

Diagram om flyktninger

Antall flyktninger i verden i 2003

I 2003 var det 13 millioner flyktninger som bodde i leire og lignende utenfor sine hjemland. FN sørget for at ca. 100.000 av disse flyktningene ble overført til andre land. Noen av disse landene er USA, Canada, Sverige og Norge. Hele sirkelen viser de 13 millioner flyktningene. Det smale blå kakestykket utgjør de 100.000 flyktningene som FN overførte til andre land. Resten, 12,9 millioner flyktninger, ble igjen i leirene. Hvert år tar Norge imot 750 overføringsflyktninger gjennom FN. Dette tallet er for lite til at det kan vises i diagrammet i forhold til det totale antallet på 13 millioner. Norges bidrag når det gjelder å ta imot overføringsflyktninger blir faktisk usynlig i den store sammenhengen.

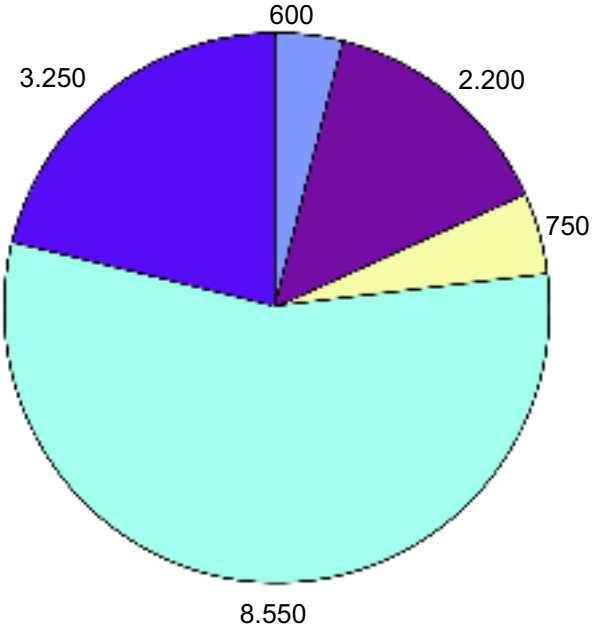
FN bidro til at ca 100. 000 av totalt 13 millioner flyktninger ble bosatt i et nytt land i 2003

Norge tar imot 750 flyktninger gjennom FN i året

12.9 av verdens 13 millioner flyktninger ble igjen i leirene i 2003

Antall asylsøkere i Norge i 2003

Flyktninger som selv oppsøker et land og ber om asyl, kalles asylsøkere. I 2003 behandlet UDI ca. 15.400 asylsøknader. Ca. 8.550 personer fikk avslag på sin søknad. Ca. 3.250 personer ble sendt tilbake til andre europeiske land (Dublin II-forordningen). Resten, ca. 3.550 personer fikk bli i Norge. De fikk enten innvilget asyl, opphold av beskyttelsesgrunner eller opphold av humanitære grunner.

Ca. 600 asylsøkere fikk innvilget asyl i Norge

Ca. 2.200 fikk opphold av beskyttelsesgrunner

Ca. 750 fikk opphold av humanitære grunner

Ca. 8.550 fikk avslag på sin på sin søknad om asyl

Ca. 3.250 ble sent tilbake til andre europeiske land (Dublin II-forordningen)

Oppgaver

1. En flyktning er en person som er forfulgt i hjemlandet.

☐ Sant ☐ Usant

2. En asylsøker er en person som ber om beskyttelse i et fremmed land.

☐ Sant ☐ Usant

3. I 2003 var det ca 3 millioner. flyktninger i verden.

☐ Sant ☐ Usant

4. Hvor mange flyktninger fikk hjelp av FN til å bosette seg i et nytt land i 2003?
A: Ca. 100.000
B: Ca. 1 million
C: Ca. 10 millioner

5. Hvor mange flyktninger kommer til Norge med hjelp fra FN hvert år?
A: 17.500
B: 7.500
C: 750

6. Det er også mange som kommer direkte til Norge og søkter om asyl. I 2003 behandlet UDI ca. 15.400 slike søknader. Hvor mange av disse asylsøkerne fikk bli i Norge?
A: Ca. 13.550
B: Ca. 3.550
C: Ca. 1.550

7. Hvem kan søke om familiegjenforening med personer som har fått opphold i Norge?

8. Hva står det i artikkel 3, 5 og 14.1 i Verdenserklæringen om menneskerettighetene?

9. Hva sier artikkel 6, 10 og 22 i Barnekonvensjonen om barn på flukt og deres rettigheter?

10. Hva står forkortelsen UNHCR for, og hva heter det på norsk?

11. Hva skal til for å få asyl i Norge?

12. Hvor bor det flest flyktninger? Tabellen nedenfor er en liste over de landene der det bor flest flyktninger. Finn ut hvor stor befolkningen er i hvert land, og regn ut hvor mange prosent av befolkningen som er flyktninger i hvert av disse landene.

Land	Flyktninger	Befolkning	Flyktninger i prosent
Iran	2.558.000		
Pakistan	2.018.000		
Jordan	1.643.000		
Palestina	1.460.400		
Tanzania	498.000		
USA	492.500		
Jugoslavia/Serbia	400.000		
Syria	397.600		
Libanon	389.000		
Sudan	385.000		
Norge	88.000		

Tallene er fra 2001

13. Lag plakater om våre rettigheter. Læreren deler klassen i tre grupper: A, B og C. Hver gruppe skal bruke tekstene i undervisningspakken, internett-sider, oppslagsverk, utklipp fra blader og aviser og andre kilder dere har tilgang til.

Hver gruppe skal lage en plakat om hver sin konvensjon. Forklar hva målet med konvensjonen er, når den ble laget og hva den inneholder. Nevn de artiklene dere synes er viktigst. Bruk gjerne tegninger og bilder for å illustrere. Hold en presentasjon for klassen. I tillegg til å vise fram plakaten kan dere fortelle, synge, bruke lysbilder, lese historier og dikt eller spille teater for å gjøre presentasjonen interessant.

Gruppe A presenterer Verdenserklæringen om menneskerettighetene

Gruppe B presenterer Barnekonvensjonen

Gruppe C presenterer Flyktningkonvensjonen

Fasit

Her finner du svarene på oppgavene på den andre siden av arket.

1. Sant
2. Sant
3. Usant, det var ca. 13 millioner ifølge FN (20,5 millioner hvis man inkluderer internt fordrevne).
4. A ca 100.000
5. C 750
6. B 3.550 (600 fikk asyl, 750 fikk opphold av humanitære grunner og 2200 av beskyttelses-grunner).
7. Ektefelle og barn under 18 år. Også andre familiemedlemmer, som eldre foreldre og barn over 18 år, kan noen ganger få familiegjenforening.
8. Artikler fra menneskerettighetserklæringen:

   Artikkel 3: Enhver har rett til liv, frihet og personlig sikkerhet.

   Artikkel 5: Ingen må utsettes for tortur eller grusom, umenneskelig eller nedverdigende behandling eller straff.

   Artikkel 14.1: Enhver har rett til i andre land å søke og ta imot asyl mot forfølgelse.
9. Artikler fra barnekonvensjonen:

   Artikkel 6 - Rett til liv: Staten forplikter så langt som mulig å sørge for at barn overlever og får utvikle seg.

   Artikkel 10 - Gjenforene familien: Søknader om familiegjenforening over landegrenser skal behandles på en positiv, human og rask måte. Barnet har rett til regelmessig kontakt med begge foreldre.

   Artikkel 22 - Flyktningbarn: Barn som søker flyktningstatus eller som anses som flyktninger, skal få nødvendig vern og humanitær hjelp. Staten skal i samarbeid med internasjonale organer hjelpe et barn som er alene til å bli gjenforent med sine foreldre.
10. United Nations High Commissioner for Refugees. På norsk heter det FNs høykommissær for flyktninger.
11. For å få asyl må man være forfulgt på grunn av rase, religion, nasjonalitet, medlemskap i en spesiell gruppe eller på grunn av politisk oppfatning.

FELLESSKAP er for eksempel familien du bor i, skolen din, lokalmiljøet, landet ditt og jorda vår. Dette er samfunn som er avhengig av samarbeid for å fungere. Alle er avhengige av hverandre i fellesskapet for å leve godt. Derfor er de valgene du tar og hvordan du oppfører deg viktig. Vi kan alle gjøre noe med hvordan vi møter hverandre og hvordan vi tar imot andre.

Husker du Patricia? Du skal få lese på engelsk om hvordan det gikk da Patricia skulle finne et sted å bo og da hun søkte jobb.

illustrasjonsfoto

How to get a place to live

When I was to move to Trondheim to go to University, I couldn't get an apartment. I heard this on the phone: “Trygve, there’s some nigger on the phone asking about the apartment”
“Tell her it’s taken”

After a million phone calls I got an attitude problem. ”'Hi, I’m black and I need an apartment, if it bugs you, say so and don’t waste my time”. And a guy answers: “As long as you pay your rent, you can be any colour you want”. Man, I was speechless. Was getting an apartment this easy? Why didn't I just get bitchy from the first call?

Behind 10,000 assholes was a decent good human being. This human being was Odd-Inge. He became not only my landlord but a dear friend I cherish. That having a black tenant was such a big deal was something he was not prepared for. The guys at work bombed him with all sorts of questions from what I ate to when I slept. They wanted to know all my habits, bad and good. After a while they realised I was way too simple to be a study object, and they eventually lost interest.

Tekst: Patricia Loum

How to get a job

As a student at NTNU, I was obliged to have at least twelve weeks industrial service, preferably in a workshop or research facility. That was easier said than done. As the summer holiday approached, every Tom, Dick, and Harry had a job to go to, Lars had two or three offers, but I, none. I sent an application to a workshop down south and followed it up with a phone call, and I actually got the job. Then me and my big mouth asked, "How will the others react to me being black?" "Now you did not say anything about being black. Well, come to think about it, the job is taken". This is a line I had heard one too many times. Back home, it is said that technical "know who" matters more than technical "know how" in the job hunting process, but at times, things seem the same even here.

Well, back to the job hunt. After 35 negative replies, I finally got a job at a power station workshop. The world being as small as it is, it was the same workshop where Lars' uncle had worked for 40 years. By the time I got there on my first day at work, everyone knew that history was in the making. For the first time in the 98 years lifetime of the power station, a black person was stepping in, and a woman at that. The boys were at loss for words. These were guys between 42 and 65, who had worked there all their lives, knew each other in and out, had their own code of communication and internal jokes.

The first week they seemed to be walking on pins. They treated me like an egg. A nicer bunch of fellows is hard to find. Here they taught me all the welding techniques, cutting, forming steel, and introduced me to the wonderful world of turbines and pumps. By the third week I was in the grand family and colour was never an issue unless I was black in the face from some soot. Then they complained about me taking colour they needed more, given the summer was all rainy.

When I was finally done with my education and it was time to start another battle finding a job, I decided to hit hard. No bullshitting about my identity and getting the line about the job being taken after my colour was revealed. This time I was going for the kill, bull's eye. I wrote in my application: "I am a black Norwegian woman of Ugandan decent. I am proud of my cultural roots and all I have become. If this is offensive to your company, then I do not want to work there either".

Of five applications sent, I was called for two interviews, got both offers, the rest is history. This being in the days when my fellow engineers sent over a hundred applications and never were called for any interviews 'cause times were hard. These were the times when one settled for any job even in Burger King after four and a half years at NTNU. A man's got to do what a man's got to do, and at the end of the day, if it pays cash, so be it.

Tekst: Patricia Loum

Sofies valg

Mål med oppgaven

- Belyse hvordan vi tolker en fortelling og hvordan vi forstår våre omgivelser.
- Prøve våre holdninger ut fra både private, moralske, juridiske og etiske vurderinger.
- Vise at elevene tenker ulikt og at de er preget av ulike kulturer, også når de har samme etniske bakgrunn.

Gjennomføring

Beregn ca. én skoletime på oppgaven.

1. Les historien én gang uten å forklare den på noen måte.
2. Be elevene hver for seg notere hvilke av de ulike personene i historien som hadde mest skyld i Sofies død. 1 betyr minst skyldig og 6 mest skyldig. Kopier skjemaet på baksiden og del det ut til elevene.
3. Les historien en gang til.
4. Når elevene er ferdige, deler du dem i grupper på fem. De skal nå bli enige gruppevis om en rangering av skyld.
5. La gruppene vise fram resultatene etter tur. Skriv ned resultatene i kolonner på tavlen.

Diskusjon i klassen

- Hvorfor var XX mest skyldig?
- Hvorfor var NN minst skyldig?
- Var gruppen enig?
- Var det lett eller vanskelig å komme til enighet? Hvorfor/hvorfor ikke? Slipp diskusjonen løs!

Historien om Sofie

Året er 1943 og nazistene har okkupert Norge. Sofie bor i Oslo. Hun jobber som kokke for den tyske generalen. Generalen er forelsket i Sofie og veldig sjalu på alle som snakker med henne. Rett utenfor Oslo bor Hans som er Sofies kjæreste. Sofie savner Hans fryktelig og gleder seg til generalen skal ut på reise, slik at hun kan snike seg ut og være sammen med Hans. Generalen gjør seg klar til reisen og sier advarende til Sofie: "Du får ikke forlate Oslo mens jeg er borte, hvis du gjør det vil du bli straffet!".

Sofie savner sin kjære Hans så fryktelig at hun bestemmer seg for å snike seg ut på tross av advarselen. Sofie har blitt venn med en tysk vakt som hjelper henne ut. Hans er glad for å se henne og de tilbringer natten sammen. Om morgenen sier Sofie at det er altfor farlig for henne å være hos Hans, og sier hun må tilbake til Oslo før generalen kommer tilbake.

På bygrensen står en av generalens vakter. Når Sofie kommer sier han: "Jeg kan ikke slippe deg inn Sofie, generalen har gitt meg ordre om å skyte deg hvis du forsøker å komme tilbake". Sofie løper tilbake til Hans og ber om hjelp til å komme seg inn til Oslo. Hans sier: "Det er altfor farlig for meg, og dessuten ser jeg på vårt forhold som en kortvarig affære. Jeg vil ikke hjelpe deg".

Sofie forlater Hans og går til kaia. Der er det en båt som kan frakte henne til Oslo. Hun spør båtmannen om han kan bringe henne til Oslo. "Det kan jeg, men det koster deg 50 kroner". Sofie har ingen penger. "Det var synd", sier båtmannen. "Ingen penger, ingen båttur".

Sofie leter opp en venninne som bor utenfor Oslo. Hun forklarer sin situasjon og ber om å få låne 50 kroner så hun kan ta båten. Venninnen svarer: "Hvis du ikke hadde vært så dum å snike deg ut hadde dette aldri skjedd. Jeg vil ikke låne deg penger for å hjelpe deg ut av en situasjon du selv er skyld i". Sofie ser ingen annen mulighet enn å prøve å krysse bygrensen igjen. Når hun tar det første skrittet over grensen dreper vakten henne.

Oppgaven bygger på kursopplegget Mangfold og Dialog og er laget av Norsk Folkehjelp

Hvem har mest skyld i Sofies død?
Gi hver av personene poeng fra 1 til 6. Tallet 1 betyr minst skyldig og 6 betyr mest skyldig.

Person	Poeng
Generalen	
Sofie	
Hans	
Båtmannen	
Venninnen	
Vakten	

Hva ville jeg gjort?

Mål med oppgaven

- Gi elevene mulighet til å vurdere egen rolle i forhold til ulike situasjoner.
- Gi forståelse for at hver enkelt har ansvar i forhold til rasisme og diskriminering.
- Gi elevene mulighet til å ta et standpunkt.

Gjennomføring

Beregn inntil én skoletime på oppgaven. Dere trenger papir, penn og tape.

Heng opp lapper med bokstavene a, b, c og d i hvert hjørne i klasserommet.

Les opp situasjonene i teksten til høyre og de fire handlingsalternativene. Ha tekstene som beskriver handlingsalternativene på tavle eller overhead.

Be elevene skrive ned nummeret på det handlingsalternativet de er mest enige i. Be elevene gå til hjørnet/handlingsalternativet de har valgt.

Be elevene forklare hvorfor de valgte som de gjorde.

Be alle elevene stille seg i midten av klasserommet eller på plassene sine, før du leser beskrivelsen av neste situasjon.

På bussen

Situasjon 1

Du sitter på bussen. Du oppdager at noen hvite ungdommer mobber en svart gutt. Hva gjør du? Velg handlingsalternativ:

a. Du blir sittende med god avstand. Du vil ikke blande deg inn.

b. Du reiser deg opp, og viser at du følger med. Du håper at det er nok til at de slutter.

c. Du ber noen av passasjerene rundt deg om å hjelpe deg med å løse problemet.

d. Du går bort til gutten som blir mobbet og setter deg ved siden av ham for å hjelpe.

Situasjon 2

Du sitter på bussen. Du oppdager at noen svarte ungdommer mobber en hvit gutt. Hva gjør du? Bruk de samme alternativene som ovenfor.

Situasjon 3

Du sitter på bussen. Denne gangen er det du som blir mobbet av noen ungdommer. Hva ville du at andre på bussen skulle gjort?

a. Bli sittende med god avstand og ikke blande seg inn.

b. Du vil at de andre reiser seg opp og viser at de følger med.

c. At passasjerene gir beskjed til sjåføren og får hun eller han til å gripe inn.

d. At en av passasjerene setter seg ved siden av deg for å hjelpe deg.

Oppgaven er laget av Norsk Folkehjelp

Fra prat til handling

Mål med oppgaven

- Elevene skal selv finne tiltak de tror på sett i forhold til problemstillinger de synes er aktuelle. De skal lage planer for hvordan tiltakene kan gjennomføres.
- Oppfordre elevene til å reflektere over hva de selv kan gjøre i forhold til temaene som er tatt opp i denne undervisningspakken.
- Bygge bro mellom teori og praksis.
- Gi elevene mulighet til å erfare at kunnskap, holdninger og ferdigheter er noe en selv er med på å utvikle.
- Øvelse i praktisk prosjektarbeid.

Gjennomføring

Beregn ca. én skoletime på oppgaven.

1. Del klassen inn i grupper på fire til fem elever.
2. Lag en prosjektplan. Bruk veiledningen til høyre.
3. Problemstillingene som elevene har valgt skal danne utgangspunkt for ulike prosjekter. Be elevene svare skriftlig på spørsmålene i veiledningen. De skal også skrive ned hvem som skal jobbe med prosjektet, hva disse skal gjøre og hvordan.
4. Før elevene begynner å jobbe i grupper er det en fordel å gå igjennom veiledningen, slik at alle vet hva de ulike punktene betyr.
5. La gruppene jobbe i 20 minutter.
6. La alle gruppene presentere sine prosjektplaner.

Veiledning til prosjektplan

En prosjektplan bør inneholde disse punktene. Man bør tenke gjennom dem i forkant av prosjektet.

- Hva er målet for prosjektet?
- Hvem er prosjektet for?
- Hva skal vi gjøre?
- Hvordan skal vi gjøre det?
- Finnes det hindringer for prosjektet?
- Hvem samarbeider vi med (organisasjoner, skolen, foreldre)?
- Hva trenger vi for å gjennomføre prosjektet (penger, datamaskin, møterom, utstyr)?
- Når gjør vi hva (tidsplan)?
- Når skal neste møte være?

Forslag til videre arbeid

Vurder hvorvidt alle gruppene bør samle seg om én prosjektplan og jobbe ut fra denne resten av skoleåret, eller om gruppene skal jobbe med hver sin plan. Nedenfor følger noen forslag til aktiviteter.

- Erklære skolen som Rasismefri Skole. For mer informasjon om Rasismefri Skole, kontakt Norsk Folkehjelp.
- Arrangere temadag på skolen.
- Ha stand utenfor lokalbutikken, kommunehuset eller andre steder.

Oppgaven er laget av Norsk Folkehjelp

Liberia betyr frihet

Mennesker og samfunn

Det er nok mye liberiere og nordmenn vil kunne stusse over i hverandres levemåter. Uansett hvilket land man kommer fra blir holdninger formet av omgivelsene. Avhengig blant annet av hvor man kommer fra i landet, hvilken religion man tilhører eller hvilken skole man har gått på, forholder man seg forskjellig til det som virker fremmed.

Familien

I Liberia er det vanlig å bo mange familiemedlemmer sammen. Å bo alene i en leilighet, slik mange gjør i Norge, er svært uvanlig. Voksne blir ofte boende sammen med familien til de gifter seg. Mange barn bor hos tanter og onkler eller besteforeldre, for eksempel for å få kortere skolevei, eller fordi foreldrene arbeider langt borte. Familiemedlemmer har plikt til å hjelpe hverandre både økonomisk og praktisk, og de gjør ikke stor forskjell på egne barn og nieser eller nevøer. Hvis noen har et problem er det vanlig å kalle sammen familiemedlemmer og venner. I fellesskap prøver man å finne gode løsninger enten det gjelder en krangel, noe man opplever som urettferdig, sykdom eller økonomi. Liberiere deler også gode nyheter med omgivelsene, og da deltar alle i feiringen.

Liberisk dans i Norge.

Omgangsform

I Norge er det mange jenter som klemmer hverandre eller går arm i arm med venninner. I Liberia kan like gjerne gutter holde hverandre i hendene når de er ute og går. Det er også vanlig at både jenter og gutter holder rundt hverandre som venner når de ler og prater. Men kjærester som kliner ser man ikke på gata.

I Liberia er det vanlig at folk hilser og prater med de de møter selv om de ikke kjenner hverandre godt. Når man setter seg på en buss er det vanlig å hilse på den som sitter ved siden av. Det skulle kanskje flere prøve i Norge? Liberierne synes det er viktig å vise respekt og høflighet for de som er eldre. Barn kaller vanligvis alle voksne de kjenner personlig for "tante" eller "onkel". Personer som ikke kjenner hverandre, bruker "Sir" eller "Madam" når de snakker sammen.

Kvinner og menn

Forholdet mellom kvinner og menn i Liberia er nok mer tradisjonelt enn vi er vant til i Norge. Arbeidsfordelingen kan sammenlignes med hvordan det var her på 50-60-tallet. I Skandinavia har likestilling og kvinnefrigjøring utviklet seg raskt de siste 40 årene. I Liberia er omsorg for barn og matlaging i hovedsak kvinnenes jobb, men mange liberiske kvinner har utdannelse og arbeidskarriere utenfor hjemmet. I store deler av Vest-Afrika er liberiske kvinner kjent for å være modige og sterke. Det første og hittil eneste kvinnelige statsoverhodet i et afrikansk land heter Ruth Sando Perry. Hun var president i Liberia fra 1996 til 1997.

Liberia betyr frihet

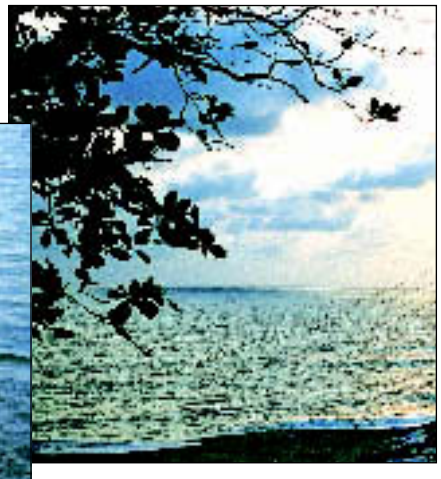

Natur og klima

Liberia ligger på Atlanterhavskysten, helt ytterst i Guineabukten. Der finner vi dype regnskoger med frisk luft, dyreliv og legende planter. Regnskogen kalles ofte naturens apotek. Store elver munner ut i Atlanterhavet, og her er jorden svært fruktbar. Selve kystlinjen er kupert med taggete klipper. Vestover finner vi strender og fuktig hete. I nord finnes savanner med tørrere klima.

I Liberia har man ikke fire årstider som i Norge. Været veksler mellom regntid, hete perioder og en "vinter" med tørr og kjølig vind fra ørkenen i nord. Den kjølige vinden kalles L'harmattan. Når L'harmattan blåser, synes folk det er kaldt selv om dagstemperaturen ligger rundt 25-35 grader. De fleste nordmenn ville nok synes det var varmt og deilig sommervær.

Økonomi

På grunn av sin frodige natur er Liberia et typisk jordbruksland. To tredjedeler av befolkningen arbeider i jordbruket. De fleste bøndene dyrker mat til eget forbruk. Veiene i Liberia er svært dårlige, og det er vanskelig å frakte matvarer fra landsbyene til byene ved kysten.

Før borgerkrigen var økonomien i Liberia bygget på eksport av råvarer som jernmalm, tømmer og gummi. Store deler av gummien fra Liberia ble brukt til produksjon av bildekk. Det utvinnes også gull og diamanter, men en stor del smugles ut av landet.

Arbeidsløsheten er på minst 75%, og 80% av befolkningen lever av mindre enn en amerikansk dollar om dagen. Store deler av befolkningen holdes i live takket være matforsyninger gjennom utenlandsk bistand. Fram til 1998 var den liberiske dollaren offisielt lik den amerikanske. I dag må man betale rundt 40 liberiske dollar for en amerikansk dollar.

Navnet Liberia har sin opprinnelse i det latinske ordet liber som betyr fri!

Hovedstaden heter Monrovia, oppkalt etter President Monroe, USAs 5. president, 1817 - 1825

Landareal:
Liberia: 11.320 km^2
Norge: 324.220 km^2

Folketall:
3.3 mill. fordelt på 16 ulike etniske grupper

Styresett:
Republikk. Overgangsregjering ledet av Gyude Bryant. President-valg i august 2005

Liberiske flyktninger:
280.000 i Sierra Leone, Guinea, Elfenbenskysten og Ghana

Flyktninger i Liberia:
500.000 liberiere
52.000 fra andre land

Religion:
40% kristne
40% lokale religioner
20% muslimer

Offisielt språk:
Engelsk. Totalt finnes 17 språk. Bassa, Dan (Gio), Kpelleh, Kissi, Kru, Lorma og Mano er de vanligste

Om Vest-Afrika og Liberia

Vest-Afrikas historie

Vest-Afrika er et område på størrelse med USA og har omtrent 215 millioner innbyggere. Dette er den tettest befolkede delen av Afrika.

I opptil 10.000 år har det bodd mange folkeslag i Vest-Afrika med ulike språk og skikker. I skogsområdene bodde folk ganske isolert og i mindre grupper. De levde i hovedsak av jakt. Disse folkenes historie er bare muntlig overlevert og mye kunnskap har blitt borte som følge av slaveri, kolonisering og flytting til andre områder. Mye tradisjonell kultur er likevel bevart til tross for påvirkning utenfra.

Fra 700-800-tallet oppstod det flere mektige stater som strakte seg over store områder i Vest-Afrika. Jordbruk og lokal handel la grunnlaget for organiserte samfunn. Mesteparten av gullet i internasjonal handel kom fra Vest-Afrika helt fram til 1500-tallet. Gullet gjorde det mulig å kjøpe krydder, silke, edelsteiner og bomull fra India og Kina. De vestafrikanske handelsstatene sikret seg monopol på omsetning av gull, og brukte inntektene til å etablere byer og bygge opp militære styrker. Nordvest-Afrika var også et intellektuelt og litterært senter. På 1400-tallet var det et universitet i Timbuktu med 25.000 studenter fra ulike deler av verden.

Europeernes innflytelse i Afrika begynte da portugisiske handelsmenn kom på jakt etter gull og elfenben på 1400-tallet . Etter hvert startet de med slavehandel. Portugiserne fraktet de første vestafrikanerne til koloniene sine i 1440 for å bruke dem som slaver. Snart deltok også andre europeiske land som Spania, Storbritannia, Nederland, Frankrike og til og med Danmark-Norge[1)] og Sverige i den lønnsomme slavehandelen.

Den første slavetransporten over Atlanterhavet nådde det amerikanske kontinent i 1562. Slavehandelen ble omfattende i Amerika. På slutten av 1700-tallet ble det hvert år sendt mellom 50.000 og 70.000 slaver fra Afrika til Amerika[2)]. Samtidig hadde ideer om menneskeverd begynt å ta form i Europa, og motstanden mot slaveriet økte. I løpet av 1800-tallet ble slaveri forbudt både i Europa og Amerika.

Liberia blir grunnlagt

American Colonization Society (ACS) ble grunnlagt i 1817. Organisasjonen hadde som mål å skaffe eksslaver i USA en framtid i Afrika. I 1822 etablerte ACS en koloni i områdene som senere ble Liberia. ACS tok området delvis med makt, og delvis ved å gi gaver til folkets ledere.

I 1847 ble Liberia erklært selvstendig republikk av de frigitte, afroamerikanske slavene. Den staten afroamerikanerne skapte ble svært preget av amerikansk kultur. Liberia fikk et urettferdig styresett hvor afroamerikanerne hadde flest fordeler. Noen vil si at Liberia i denne perioden hadde et apartheidliknende styre.

Koriskjell ble i riktig gamle dager brukt som penger, smykker og til å spå med, i Vest-Afrika. De brukes fortsatt som smykker og til spådom.

1) Norge var underlagt Danmark fra 1380 til 1814. Danmark-Norge var ingen stor koloniherre men hentet likevel ca 85.000 slaver fra Afrika i perioden 1660 til 1806. Slavehandel ble forbudt i Danmark-Norge i 1803.

2) Noen historikere anslår at det i tidsrommet 1450-1870 ble transportert 13 millioner slaver fra Afrika på amerikanske og europeiske skip. Mange betegner slavehandelen som Afrikas Holocaust.

Borgerkrigen i Liberia

En gruppe soldater gjennomførte et statskupp i 1980. Statskuppet ble ledet av Samuel Doe. Han ble den første presidenten i Liberia som ikke var etterkommer av frigitte, afroamerikanske slaver. Mange mener at styret under president Doe ikke ble bedre enn det hadde vært da afroamerikanerne styrte. Doe var kjent for å være brutal og autoritær.

Julaften 1989 startet borgerkrigen i Liberia. President Doe ble tatt til fange og torturert til døde. Charles Taylor tok kontrollen over det meste av landet, og ble hovedpersonen i en krig som varte helt fram til august 2003. I løpet av den 14-årige borgerkrigen har omtrent 700.000 liberiere flyktet til naboland som Guinea, Elfenbenskysten og Sierra Leone.

Først i 1997 ble situasjonen rolig nok til at FNs høykommissær for flyktninger kunne sende hjem liberiere som hadde flyktet til nabolandene. Samtidig ble det avholdt valg der Charles Taylor ble valgt til president med 75% av stemmene. Valgseieren skyldtes i stor grad Taylors trussel om å gå til ny krig hvis han tapte. Valget førte ikke til fred i Liberia. Motstandere av president Taylor gikk til kamp mot Taylors styrker. Folk ble tvunget til å flykte, både til andre byer i Liberia og til nabolandene.

I løpet av sommeren 2003 mistet president Taylor mye av makten til to av sine største motstandere[1)]. Igjen oppstod kamper. Rundt tusen mennesker ble drept, og titusener flyktet i et forsøk på å komme seg i sikkerhet.

Etter sterkt press fra store deler av verden forlot president Taylor Liberia den 10. august 2003. For å unnslippe straff for krigsforbrytelser, har han flyttet til Nigeria[2)]. En afrikansk fredsbevarende styrke overtok kontrollen over havnen i Monrovia. Dermed ble det igjen mulig for hjelpeorganisasjoner å levere mat og medisiner til befolkningen.

Etter borgerkrigen

I løpet av krigen i Liberia, har det vært flere alvorlige brudd på menneskerettighetene. Noen eksempler på dette er bruk av barnesoldater, tvangsarbeid, plyndring og blokkering av matforsyninger.

Selv om Taylor er fjernet fra makten, er Liberias problemer ikke over.

Landet har et stort behov for gjenoppbygging, både politisk, økonomisk og sosialt. Det foregår fremdeles kamper og folk blir tvunget på flukt. Selv om krigen offisielt er over, bærer fortsatt omtrent 40.000 liberiere våpen. Det er vanskelig å få soldatene til å gi fra seg våpnene. Mange av dem er svært unge og ofte påvirket av narkotika, noe som gjør dem uberegnelige og vanskelige å kontrollere. Militære ledere gir de unge soldatene narkotika for at det skal bli lettere å få dem til å drepe. Et annet problem er at lederne for de forskjellige væpnede gruppene ikke vil gi ordre om at våpnene skal innleveres før maktfordelingen i det nye styret er avklart.

Mange liberiere har oppholdt seg som flyktninger i nabolandene i opptil 14 år. Tilbakevending til Liberia er vanskelig fordi mange områder fortsatt ikke er trygge. Mange har mistet alt i borgerkrigen og har ingenting å komme tilbake til.

1) De to største opprørsgruppene som kjempet mot Taylor er LURD og MODEL. Begge gruppene er fortsatt involvert i væpnede konflikter. LURD er en forkortelse for Liberia United for Reconciliation and Democracy. LURD ble grunnlagt av liberiske flyktninger i 2000. De fører en politisk kampanje for å etablere et lovbasert styresett, og en militær kampanje for å frigjøre det liberiske folk fra Taylor-regimet. MODEL er en forkortelse for Movement for Democracy in Liberia. MODEL dukket opp våren 2003.

2) Spesialdomstolen i Sierra Leone har tatt ut tiltale mot Taylor. Han er anklaget for krigsforbrytelser begått i Sierra Leone, blant annet drap, amputasjoner, voldtekter, bruk av barnesoldater, bortføringer og tvangsarbeid. Dette skjedde før Taylor ble president i Liberia.

Mat

Tradisjonelt serveres maten i Liberia på et felles fat. Flere samler seg rundt fatet og spiser med skje eller høyre hånd. Barna spiser gjerne sammen. Kvinnene som har laget maten, spiser også ofte sammen. De som har vært på arbeid, får servert mat når de kommer hjem. Når familien har venner på besøk, spiser alle i fellesskap. I byene er det vanlig å servere maten til hver enkelt med kniv, gaffel og skje som i Norge.

Liberiere spiser ett eller to varme hovedmåltider om dagen. Til frokost er det vanlig å spise enklere mat som brød og grøt.

I Liberia spiser de rotfrukter og kornslag som ikke er vanlig i Norge, som for eksempel rotfruktene maniok og kassava (se oppskrift på fufu på baksiden). I tillegg til de kjente kornsortene ris og mais, dyrker liberierne sorghum og fonio.

I stedet for poteter bruker liberierne ofte en stor bananssort som heter plantain. (se oppskrift på aloko til høyre).

I Norge spiser vi mye kjøtt fra storfe, sau og fjærkre. Det spiser de også i Liberia. I tillegg spiser de kjøtt fra andre dyr som perlehøns, antilope, pinnsvin, villkatt og ape. Sjømat er også vanlig, gjerne i samme rett som kjøtt.

Aloko

Aloko er stekte plantainbananer. Bananene kan kjøpes i tropiske matbutikker. Hvis plantainbananene (kokebananer) er grønne og faste kan de kokes og serveres som poteter. Til aloko må de være overmodne og gulbrune med sorte flekker. For at de skal bli slik kan de legges i plastpose et par dager. Aloko er søtere enn potet, men ikke så søt som "vanlig" banan, og smaker deilig alene eller som tilbehør til egg, kjøtt eller fisk. Beregn tre bananer på to personer.

1 Skallet sitter litt hardt. Skjær i skallet på langs. Da blir bananene lettere å skrelle. Kutt bananene i små biter.

2 Frityrstek banan-bitene i olje, litt etter litt. De blir myke og gyldne. La dem tørke på papir før servering.

Matvarer på markedet

Liberia betyr frihet

Ris og kassavabladsaus

1 **Lag en grunnsaus**

Brun biter av 1kg kylling/ kjøtt i matolje
Tilsett
1 hakket løk
1 fedd hvitløk
3 buljongterninger
1,5 l vann
400 g fisk i stykker og små krabber
1 stor sort eller 7 små gule auberginer
5 ts salt, 1 hel sterk pepper
Ta ut fisk og pepper etter 10 min.
Dette legges tilbake ved servering.

2 1 pk. kassavablader moses. Kassavablader kan erstattes med spinat. Dette tilsettes grunnsausen. Tilsett 2 dl rød palmeolje. Kok i ca. 1 time . Server med ris.

Dette kan du få i tropiske matbutikker:

Plantainbananer
Rød palmeolje
Små gule auberginer
Små krabber
Runde afrikanske sterke pepper
Kassavablader (cassava leaves)
Pakker med ferdig malt kassavadeig (cassava dough)

Rød pepper og gule auberginer

Fufu og peanøttsaus

1 **Lag grunnsausen til venstre**

2 Kna 1 boks peanøttsmør ut i litt vann. Sil vekk biter av nøttene. Dette tilsettes grunnsausen. Kok i ca. 1 time. Sausen skal bli tykk.

Fufu

Kassavaplantens rotknoller kan vi lage fufu av (uttales “fofo”).

1 Legg 1 pk. kassavadeig i vann i 1 time. Kna deigen ut og sil godt.

2 Kok massen i 15-20 min. Rør kontinuerlig til den blir seig og tykk. Avkjøl litt i et fat.

3 Dypp en hånd i kaldt vann og kna biter av massen til store, blanke boller. Server fufu med en tykk saus, f. eks. peanøttsaus.

Tekst og foto: Siv Lakou

Na we

Liberisk vuggesang

mamma mamma
ikke gå mens jeg sover
livet er vanskelig
alle barn
bli med å leke
når vi leker er livet godt

mother mother
don't leave me while I sleep
life is difficult
all children
come and play
it is good to play

Lek og dans gjør livet lettere, - også i en flyktningleir

Emmanuel Mgbamie Suah er musiker og har lært oss denne sangen på språket kru. Her er han med datteren Elizabeth.

Lekebil laget av ting man finner

Edderkoppen

Liberisk eventyr

Edderkoppen er, som vi vet, både smart og glad i et godt måltid. Når han hørte om en fest i en landsby var han alltid førstemann på pletten og klar når maten ble servert. Heldigvis var det oftest slik at landsbyene holdt festene sine til hver sin tid. Slik fòr han fra fest til fest og åt. Han var veldig grådig og kom alltid i tide til maten. De andre gjestene og selve festen brydde han seg ikke noe om.

Noen i landsbyene rundt omkring syntes han overdrev og begynte å bli lei av å se hvordan han holdt på, så de avtalte å holde fest på samme dag. Edderkoppen fikk da en lur idé og gjorde noen forberedelser. Han bandt en lang snor rundt livet og ga den til vennene sine i den ene landsbyen. Deretter bandt han en

Et kjent eventyr fra Liberia fortalt av Roosevelt Fayia.

snor til rundt livet som han ga til venner i den andre landsbyen. Selv gikk han til en tredje landsby. Nå skulle vennene trekke i snora når maten ble servert. Slik ville han få med seg mange måltider!

Først spiste han der han var. Å hei, der trakk det i snora, og vips så fòr han til den andre landsbyen. Han kom akkurat i tide og åt og koste seg.

En stund senere trakk det i snora igjen, og så var det av sted til neste måltid. Edderkoppen var kjempefornøyd med oppfinnelsen sin.

Men i to av landsbyene ville de gi den frekke edderkoppen en lærepenge. Neste gang det var fest avtalte de akkurat samme tid for måltidet, så da maten kom fram og vennene i den ene landsbyen satte i å dra, så serverte de mat i den andre landsbyen også og vennene der dro likedan. De dro og dro fra hver sin kant så hardt at livet på edderkoppen snørte seg sammen og ble kjempesmalt. Og slik er det den dag i dag.

Edderkoppen fikk seg også en lærepenge. Nå er han mye mer beskjeden og venter i kroken til alt er blitt rolig.

Aktiviteter

Med sommertemperaturer hele året er Liberia perfekt for utendørs aktiviteter. En av de mest populære sportsgrenene er fotball. Det store forbildet for mange er den liberiske fotballspilleren George Weah. Han ble kåret til verdens beste fotballspiller av det internasjonale fotballforbundet, FIFA, i 1995. Det er flest gutter som spiller fotball i Liberia. For jenter er den mest populære sporten kickball.

Kickball

Kickball kan minne litt om slåball, men spilles med en vanlig fotball som sparkes. Man spiller ofte barbeint eller med myke sko for å få bedre kontroll over ballen.

- For å spille kickball må man ha to lag, ett utelag og ett innelag. Ca. ti personer på hvert lag.
- Lagene fordeler seg på en bane, for eksempel i skolegården eller gymsalen. En base tegnes opp i hvert av banens fire hjørner.
- Innelaget består av en "bowler" og resten "kickers". De som er kickers stiller seg på rekke bak en opptegnet linje. Bowleren står et stykke ut på banen, ansikt til ansikt med kickers. Utelaget sprer seg på banen.
- Bowleren ruller ballen til hver kicker opptil tre ganger, og kickeren må sparke den så langt som mulig. Hver kicker har kun tre forsøk på å treffe ballen. På tredje og siste forsøk må kickeren løpe uansett om han eller hun har truffet ballen eller ikke.

Poengberegning:
- laget får ett poeng når kickeren har kommet seg rundt alle fire basene.
- laget får to poeng hvis hun klarer å komme seg rundt alle fire basene på ett spark.

Kickeren er ute av spillet:
- hvis hun blir truffet av ballen mens hun løper.
- hvis det andre laget får tak i ballen og rekker fram til basen hun løper mot før hun kommer seg dit.

Lagene bytter plass:
- når utelaget tre ganger har klart å treffe kickeren eller nå basen først.
- når kickeren sparker ballen og noen på det andre laget tar i mot, uten at ballen går i bakken.

Det laget som får flest poeng vinner.

Oppgaver

1. Det liberiske flagget minner mye om det amerikanske flagget. Hvorfor?
2. Slavehandelen fra det afrikanske kontinentet varte i ca 400 år. Hvem eksporterte slaver fra Afrika? Hvordan kan man forklare at mennesker ble solgt som slaver? Diskuter spørsmålet i klassen.
3. Hvorfor ble det borgerkrig i Liberia? Hvem var hovedpersonen i krigen? Bruk Internett for å finne mer informasjon.
4. I dag er borgerkrigen i Liberia over. Er det dermed trygt å leve der? Finn ut mer om dagens situasjon i Liberia.
5. Finn ut om det bor liberiere i din kommune. Kanskje noen har anledning til å komme på besøk for å fortelle mer om Liberia og livet der? Ta kontakt med flyktningkonsulenten i din kommune.
6. Lag et intervju med liberiere. Kanskje kan du skrive en artikkel til skoleavisen eller en presentasjon for klassen?
7. Lag en spørrekonkurranse om Liberia og Vest-Afrika i klassen.
8. Lag en egen klasseavis. Del klassen i grupper og la hver gruppe skrive om hvert sitt tema relatert til Liberia. Skriv for eksempel om Liberias historie, geografi, kultur og språk. Vær kreative!
9. Les eventyret om edderkoppen. Sier det noe om holdninger og moral?

